

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE ZARZĄD GŁÓWNY

Warszawa, 03.02.2011 r.

**Szanowny Pan
Prof. dr hab. Andrzej Rzepliński
Prezes Trybunału Konstytucyjnego**

Szanowny Panie Prezese,

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie w załączeniu przedkłada na ręce Pana Profesora, otwarty apel, skierowany do wszystkich Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, szczerze wierząc, że jego treść spotka się z chwilą zadumy i refleksji ze strony tego szacownego grona.

Z wyrazami szacunku

[Signature]
Jerzy Mańkowski
Prezes ZG Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE JEST ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO, WPISANĄ DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ PRZEZ SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY W WARSZAWIE, XII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO, NUMER KRS 0000055617

Apel do Sędziów Trybunału Konstytucyjnego

Rok 1989 był w Polsce rokiem przełomu. Rozpoczęły się fundamentalne zmiany ustrojowe prowadzące do upodmiotowienia społeczeństwa. Wróciły do łask podstawowe prawa i wolności obywatelskie. Naturalną konsekwencją powyższego było powstanie możliwości upomnienia się przez osoby dotknięte działaniami władzy poprzedniego ustroju, o ochronę ich podstawowych praw, w tym przede wszystkim prawa własności. Uchylenie w 1991 r. art. 4 Kodeksu cywilnego (nakazującego tłumaczenie i stosowanie prawa zgodnie z celami i ustrojem PRL) obudziło nadzieję na całkowitą niezależność i niezawisłość organów stosujących prawo.

Jednym z organów orzeczniczych był też utworzony w 1985r. Trybunał Konstytucyjny. Już na początku swojej działalności stworzył on bogate orzecznictwo i zyskał znaczny autorytet wśród elit politycznych, przedstawicieli doktryny prawnej, a przede wszystkim w samym społeczeństwie. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego rozwinęło zwłaszcza takie klauzule konstytucyjne, jak zasada państwa prawnego i zasada równości, wypełniając wiele luk i wątpliwości, które powstawały wobec braku nowoczesnej konstytucji, a także w świetle tzw. Małej Konstytucji, obowiązującej od 1992 r.

Analizując orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego z ostatnich lat, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie dochodzi do przekonania, że Trybunał Konstytucyjny coraz bardziej odchodzi od tej linii, która przysporzyła mu tyle uznania.

Na samym początku swojej działalności Trybunał Konstytucyjny, w postanowieniu z dnia 3.12.1986 r. (U 4/86) stwierdził, że *„automatyczna i domniemana dezaktualizacja obowiązujących przepisów nie ma żadnego oparcia w ustalonych regułach legislacyjnych, a ponadto nie dałaby się pogodzić z zasadą spójności i pewności systemu prawnego”*. Nieco ponad 14 lat później, w wyroku z dnia 31.01.2001r. (P 4/99), tym razem w odniesieniu do **przepisów uchylonych**, Trybunał Konstytucyjny powiada tak: *„Trybunał Konstytucyjny, orzekając w pełnym składzie podtrzymuje stanowisko wyrażone w licznych wcześniejszych orzeczeniach, zgodnie z którym przepis obowiązuje w systemie prawa, dopóki na jego podstawie są lub mogą być podejmowane indywidualne akty stosowania prawa, zaś utrata mocy obowiązującej jako przesłanka umorzenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym następuje dopiero wówczas, gdy przepis ten nie może być stosowany do jakiegokolwiek sytuacji faktycznej”*.

Jednakże jeszcze w tym samym roku, w sprawie dotyczącej art. 2 ust.1 lit. e dekretu z 6 września 1944r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, w postanowieniu z 28.11.2001r. (SK 5/01), powołując się na ww. postanowienie z 31.01.2001r. Trybunał Konstytucyjny zasadę dotyczącą przepisów uchylonych zastosował do przepisów nie uchylonych, czyli obowiązujących. Tym samym, po piętnastu latach, **Trybunał Konstytucyjny zaprzeczył swemu stanowisku z 3.12.1986r. i przyjął, że można domniemywać automatyczną dezaktualizację obowiązujących przepisów.**

Z logicznego punktu widzenia wydawałoby się, że mimo wszystko nie ma problemu. Jeżeli bowiem jakiś przepis nie ma zastosowania do jakiegokolwiek sytuacji faktycznej, to tym samym nie jest stosowany i sprawa w ogóle nie powinna dojść do Trybunału Konstytucyjnego. Ale tak tylko się wydaje, bowiem nowoprzyjęty przez Trybunał kierunek poszedł jeszcze dalej...

W postanowieniu z dnia 1.03.2010 r. (P 107/08), Trybunał Konstytucyjny orzekł o utracie mocy obowiązującej § 5 rozporządzenia wykonawczego Ministra Rolnictwa i Reform Rol-

nych z 1 marca 1945 r. do dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Przepis ten w ust.1 stanowił, że w sprawach czy dana nieruchomość podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, ma orzekać w I instancji wojewódzki (a nie powiatowy) urząd ziemski, zaś Minister Rolnictwa ma być organem odwoławczym.

Wydając to postanowienie Trybunał Konstytucyjny ustalił, że: *Od 1990 r. do końca I półrocza 2009 r. do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wpłynęło 17 081 spraw związanych z rewindykacją nieruchomości przejętych na rzecz Skarbu Państwa. [...] Według szacunku Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, około 50% tych spraw dotyczyło art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej, rozpatrywanych w trybie administracyjnym na podstawie § 5 rozporządzenia z 1945 r.* Wynika więc z tego, że według Trybunału Konstytucyjnego, nie tylko przepisy uchylone, jak i te, które nie mogą mieć zastosowania w żadnej sytuacji faktycznej, ale również i te przepisy, które nie zostały uchylone i są nadal powszechnie stosowane są przepisami nie mającymi mocy obowiązującej.

W ww. postanowieniu z 1.03.2010r. Trybunał Konstytucyjny przyjął, że ów § 5 utracił moc obowiązującą z dniem 5 kwietnia 1958r. w związku z czym w ogóle zamknięta została w tego rodzaju sprawach droga administracyjna. Tymczasem jeszcze w wyroku z dnia 3 lipca 2007r. (SK 1/06), Trybunał Konstytucyjny odsyła do postępowania administracyjnego stwierdzając: *...zainteresowani mogą wystąpić o wydanie decyzji stwierdzającej, że dana nieruchomość nie była objęta przepisem art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej [...] Na decyzje te przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, a następnie skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.* Wynika więc z tego, że – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego – 3 lipca 2007r. § 5 tzw. rozporządzenia wykonawczego miał jeszcze moc obowiązującą, a 1 marca 2010r. już ją utracił, i to ze skutkiem na dzień 5 kwietnia 1958r.

Przedstawiona wyżej sytuacja, jak i niektóre inne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące umarzania postępowań, budzi wiele obaw Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego. Miała np. miejsce sytuacja, kiedy to Trybunał postanowieniem z 6.11.2007r. (P 32/07) umorzył postępowanie wszczęte pytaniem prawnym Sądu co do konstytucyjności dekretu PKWN z 12.12.1944 r., o nacjonalizacji lasów. Problem co prawda dotyczył kwestii, czy na podstawie tego – jako zdaniem Sądu wątpliwego konstytucyjnie – dekretu, poprzedni właściciel mógł utracić własność na rzecz Skarbu Państwa, ale (zgodnie z art. 42 ustawy o TK) Trybunał winien był zbadać z urzędu dochowanie trybu uchwalania tych przepisów. Tym bardziej, że Trybunał w sprawie Tw 19/05 sam przypomina iż: ***O ważności uchwały decyduje okoliczność, czy została podjęta w obecności wymaganej liczby członków organu kolegialnego (spełnienie przesłanki kworum)***... Natomiast – jak ujawniono m.in. na stronie internetowej PTZ – ***uchwała PKWN o przyjęciu tego dekretu została podjęta bez wymaganego Regulaminem Urzędowania PKWN kworum, co musi oznaczać, że te przepisy są od samego początku nieważne.***

Jednak Trybunał umorzył to postępowanie, albowiem z góry założył, że własność lasów przeszła jednorazowo z mocy samego prawa i dlatego ten przepis nie jest już stosowany. I to wbrew temu, że Sąd musiał go zastosować właśnie teraz, aby ustalić komu ma przysługiwać ta własność.

Tym samym uzasadnione wydają się obawy, że obrana od 2001r. linia orzecznicza Trybunału zdaje się zmierzać – przynajmniej w stosunku do osób (w tym członków PTZ), dotkniętych materialnie działaniem władzy poprzedniego ustroju – do odwrócenia skutków przemiany ustrojowej lat 90-tych ubiegłego wieku. W stosunku bowiem do tych osób Trybunał Konstytucyjny zdaje się uchylać od orzekania w ich sprawach.

Powyższe w istocie prowadzi do podziału obywateli na tych, którym przysługuje prawo do konstytucyjnej ochrony ich praw i tych, którzy są takiego prawa pozbawieni.

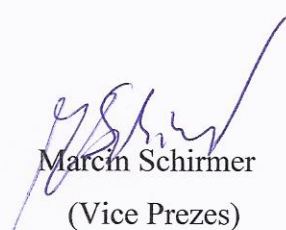
W tej sytuacji Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, podzielając pogląd Sądu Najwyższego (III PZP 2/09) co do określenia już w samej Konstytucji ram działania Trybunału, jak i stanowisko NSA (I OPS 3/10), co do braku utraty mocy obowiązującej przepisów dotyczących reformy rolnej 1944r., zwraca się do Sędziów Trybunału Konstytucyjnego z apelem, aby przy sprawowaniu urzędu, w celu umożliwienia realizacji prawa do skargi konstytucyjnej (art. 79 Konstytucji), prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy (art. 45 ust.1 Konstytucji), prawa do niezawisłości sędziów innych sądów (art. 178 ust.1 Konstytucji) oraz w związku z obowiązkiem działania na podstawie prawa i w jego granicach (art. 7 Konstytucji):

- 1) zaniechali uchylania się od orzekania poprzez dowolne przyjmowanie utraty mocy obowiązującej przedstawianych do kontroli konstytucyjnej przepisów;
- 2) uwzględniali, że nawet gdyby dany przepis prawa rzeczywiście utracił moc, to i tak podlega on kontroli konstytucyjnej zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym jeśli jest to konieczne dla ochrony konstytucyjnego prawa jakim jest własność (art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji), a tego właśnie prawa dotyczą skargi i pytania prawne związane z dekretem o przeprowadzeniu reformy rolnej i dekretem o nacjonalizacji lasów;
- 3) pozostawili Sądom zwracającym się z pytaniami prawnymi ocenę, czy w rozpatrywanej przez nie konkretnej sprawie udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie ma wpływ na treść przyszłego rozstrzygnięcia;
- 4) nie przesądzali z góry i przeciwnie do stanowiska Sądu kierującego pytanie prawne – czy dane przepisy mają mieć zastosowanie w rozpoznawanej przez ten Sąd sprawie.;
- 5) zaniechali wypowiedzania się w uzasadnieniach wydawanych orzeczeń w kwestiach nie związanych z konstytucyjną kontrolą przepisów prawa, jak np. imputowanie w postanowieniu P 107/08 celu “odwracania skutków reformy rolnej” w sprawach o naprawienie krzywdy z powodu bezprawnego działania Państwa, polegającego na odebraniu majątku **sprzecznie** z art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej lub w ogóle bez podstawy prawnej, czy też przesądzania z góry o tym, komu jakie roszczenia mogą przysługiwać w przyszłości.

Warszawa 03.02.2011

Za Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego

Jerzy Mańkowski
(Prezes)

Marcin Schirmer
(Vice Prezes)